

INSTYTUT HISTORII IM. TADEUSZA MANTEUFFLA PAN
INSTYTUT HISTORYCZNY UNIwersYTETU WARSZAWSKIEGO
UNIwersYTET WARMIŃSKO-MAZURSKI
UNIwersYTET WROCLAWSKI
MUZEUM HISTORII ŻYDÓW POLSKICH POLIN

POGROMY ŻYDÓW

NA ZIEMIACH POLSKICH W XIX I XX WIEKU

TOM 1
LITERATURA I SZTUKA

REDAKCJA NAUKOWA
SŁAWOMIR BURYŁA

INSTYTUT
HISTORYCZNY
UNIwersYTETU WARSZAWSKIEGO

UNIwersYTET
WARMIŃSKO-MAZURSKI
W OLSZTYNIE

KATEDRA
JUDAISTYKI
im. TADEUSZA TAUBEGO
UNIwersYTET WROCLAWSKI

Uniwersytet
Wrocławski

WARSZAWA 2018

Recenzja
dr hab. Józef Wróbel, prof. UJ

Redakcja, korekta i indeks
Jolanta Rudzińska

Opracowanie graficzne i projekt okładki
Dariusz Górski

Na okładce

Motyw na podstawie fragmentu obrazu: Samuel Hirszenberg, *Wygnańcy (Golus)*, 1904 r. (zaginiony); reprod. za: „Tygodnik Ilustrowany” 1906, nr 8, s. 151

- © Copyright by Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla Polskiej Akademii Nauk
- © Copyright by Instytut Historyczny Uniwersytetu Warszawskiego
- © Copyright by Uniwersytet Warmińsko-Mazurski
- © Copyright by Uniwersytet Wrocławski
- © Copyright by Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN

ISBN 978-83-65880-11-6

Tom jest efektem grantu NPRH: *Pogromy. Przemoc kolektywna wobec Żydów na ziemiach polskich w XIX-XX wieku i jej wpływ na relacje polsko-żydowskie. Historia, pamięć, tożsamość*, nr 12H 12 0140 81, realizowanego na Wydziale Historycznym UW, kierownikiem projektu był dr Artur Markowski

NARODOWY PROGRAM
ROZWOJU HUMANISTYKI

Publikacja dofinansowana ze środków Wydziału Humanistycznego
Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie
Tom współfinansowany przez Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN

Wydanie I, Warszawa 2018

Instytut Historii PAN
Rynek Starego Miasta 29/31
00-272 Warszawa
22 831 02 61-62, w. 44
www.ihpan.edu.pl
<http://ksiegarnia-ihpan.edu.pl>
wydawnictwo@ihpan.edu.pl

Druk i oprawa
Fabryka Druku

Spis treści

<i>Pogromy znane i nieznanne. Wprowadzenie</i> (Sławomir Buryła)	7
--	---

CZĘŚĆ I Pogromy Żydów w literaturze i piśmiennictwie

Agnieszka Friedrich, <i>Obraz pogromu warszawskiego w literaturze polskiej</i>	21
Bożena Karwowska, <i>Czy to nazwa tworzy pogrom? Opowieść o wojnie, dojrzewaniu i 1915 r. w dzienniku czternastolatki</i>	35
Maria Antosik-Piela, <i>Wśród chichotu katów. Motyw pogromu w literaturze polsko-żydowskiej</i>	53
Alina Molisak, <i>„Zapisywanie” pogromów – kilka uwag o języku prasy polskiej doby międzywojnia</i>	73
Magdalena Ruta, <i>Pogrom kielecki w jidyszowej twórczości polskich Żydów ocalałych z Zagłady</i>	95
Sławomir Buryła, <i>Temat pogromów w wojennej i powojennej prozie polskiej (1939–2015). Rekonesans</i>	125
Bartłomiej Krupa, <i>Pogrom kielecki w narracjach prozatorskich i historycznych. Rekonesans</i>	157
Anna Mach, <i>Polscy intelektualiści wobec powojennych pogromów – dyskusje o antysemityzmie na łamach prasy literackiej (1945–1947)</i>	187
Paweł Wolski, <i>Jedwabne: miejsce (prawie) wspólne. Topika pojedwabieńska w polskiej literaturze najnowszej</i>	215
Marta Tomczok, <i>Przemoc wobec kobiet i dzieci w narracjach pojedwabieńskich</i> .	235
Adam Kopciowski, <i>Pogromy w świetle żydowskich ksiąg pamięci</i>	249

CZĘŚĆ II Pogromy Żydów w sztukach wizualnych

Monika Czekanowska-Gutman, <i>Wizualizacje losu ofiar żydowskich po pogromie. Pieta w twórczości artystów żydowskich z Europy Środkowo-Wschodniej</i> . . .	269
---	-----

Renata Piątkowska, <i>Między wyobraźnią a pamięcią. Pogromy z lat 1903–1906 w dziełach artystów żydowskich z Polski</i>	291
Dariusz Konstantynów, <i>Pogromy i inne akty przemocy fizycznej wobec Żydów w zwierciadle rysunków z prasy polskiej (1919–1939)</i>	321
Marta Koszowy-Krajewska, <i>Fotografie pogromów. Julii Pirotte reportaż z Kielc</i> .	363
Agnieszka Dulęba, <i>Sztuka o nie-pamięci. Pogrom w Jedwabnem w polskiej sztuce współczesnej: Paweł Susid, Zofia Lipecka, Rafał Betlejewski</i>	381
Bartosz Kweciński, <i>Pamiętka rzezi. Pogrom w polskiej fabule filmowej</i>	397
Katarzyna Mąka-Malatyńska, <i>Świadectwo obrazu. Przedstawienia pogromów antysemitycznych w polskim filmie dokumentalnym</i>	421
Wykaz skrótów	443
Summary	445
Indeks osobowy	449